

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
NOTIS
HAEMORRHAGIAS
PRAESAGIENTIBVS

QVAM
DIVINI NVMINIS AVSPICIIS
ET
GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS CONSENSV
PRAESIDE
VIRO ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
D. ANDREA ELIA BÜCHNERO
SACRI ROMANI IMPERII NOBILI,
POTENTISSIMO PRVSSIAE REGI A CONSILII INTIMIS,
MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE NATVRALIS PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
IMPERIALIS ACADEM. NATVR. CVRIOSOR. PRAESIDE
ET COMITE PALAT. CAESAREO,

PRO GRADV DOCTORIS
SVMNISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
LEGITIMO MODO IMPETRANDIS,
AD D. XXV. IVNII A. S. R. c1810cclv.

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA
PVBLICE DEFENDET
AVCTOR
IOANNES CONRADVS LÜTGERT
RAVENSBERGA-GVESTPHALVS.

HALAE MAGDEBVRG. LITTERIS HENDELIANIS.

16

DISSERTATIO IN AVGVRAE MEDICA
DE
NOTIS
HAEMORRHOIDALIS
PRAESAGIENTIBVS

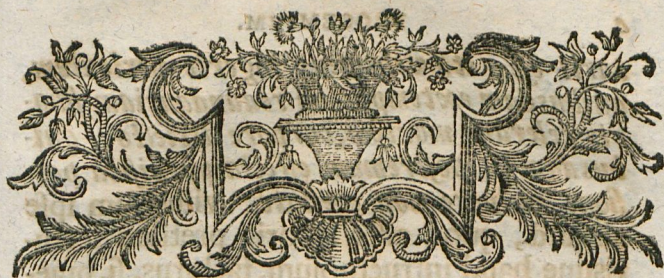
AVCTOR
D. ANDREA ELIA BÜCHNERO
VIRI ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
PRAESIDE
GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS CONSENSV
ET
DIVINI HVMANIS AVSPICIIVS
SACRI ROMANI IMPERII NOBILIS
POTENTISSIMO PRVSSIAE REGI A CONSILIIIS INTIMS
MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE NATVRAE PROFESS. PVB. ORDINARIO
IMPERIALIS ACADEM. NATV. CURIOSOR. PRAESIDE
ET COMIT. PALAT. CAELAR. BOHEM.

PRO GRADV DOCTORIS
AVMPTVSORE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
LEGITIMO MODO MERITANDIS
AD D. XXV. IANV. A. S. R. MDCCCLV.
IN ALMA REGIA ERIDICIANA

AVCTOR
IOANNES CONRADVS LÄTZERT
HALLENSIS - GYMNASTICVS

HALLAE MAGDEBVRG. C. MDCCLV. HENDELIVS

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
NOTIS HAEMORRHAGIAS
PRAESAGIENTIBVS.

PROOEMIUM.

Legenti mihi nuperrime at-
que mecum consideranti
illa CAELII AVRELIANI,
veterum Methodicorum
eruditissimi, verba: *sang-
guinis fluor*, dicentis *),
occultis ex locis veniens, velut saepe salu-

A 2 *tari s*

*) *Tardarum passionum* Libr. II. Cap. IX.

taris est, ita vehemens ingerit periculum,
quibusdam extemplo, ob redundantiam fluo-
ris celerans mortem, corpore disiecto: qui-
budam in postremum effecta phthisica pas-
sione, vulnere non coëunte: visus sum ipse
 aliquid, quod esset laboris pretium lectu-
 risque haud infructuosum, facturus, si, prae-
 senti differendi opportunitate usus, eius-
 modi quantulaecunque meae scientiae me-
 dicae specimen ederem solemne, quod
 ipsos hos varii atque diversi loci eventus
 sanguinolentos, ut ita loqui liceat, mox sa-
 lutem adferentes, mox mortem, ita per-
 tractaret, ut ex suis ipsi notis praecipi co-
 gitatione possint, distincteque praenosci.
 Cuius me instituti operis neque nunc poe-
 nitet, neque unquam erit pertaesum;
 quandoquidem certum habeo atque iudi-
 catum, ad amplitudinem existimationem-
 que Medici, artem facientis suam, nihil
 aequae interesse, ac ipsam accurate exquisi-
 tam variorum in morbis eventuum futu-
 rorum praesignificationem. Atqui, si ego
 huius sententiae fidem vobis non fecero,
 lectores, ne pigeat vos ipsum audire HIP-
 POCRA-

POCRATEM, testem profecto longe amplissima apud omnes valentem auctoritate. Nempe is, praenotionum medicarum rationes expositurus: *operae pretium, praefatur *)*, *mibi facturus Medicus videtur, si ad providentiam sibi comparandam omne studium adhibeat. Quum namque praesenserit & praedixerit apud aegrotos, tum praesentia, tum praeterita, tum futura, quaeque aegri omittunt, exposuerit, res utique aegrotantium magis agnoscere credetur, adeo ut maiore cum fiducia sese homines medico committere audeant. Curandi vero rationem optime molietur, si ex praesentibus affectionibus futura praenoverit. Hac enim ratione merito sibi admirationem & boni Medici existimationem conciliaverit.* Praeter haec vero singularis haec materia, quam in praesenti plenius explicare instituo, vel ideo curatorem meretur animadversionem, eoque nomine lectoribus oportet non esse ingratam, quod plurimorum morborum, praesertim

A 3

sertim

*) *Praenotionum Libr. in Opp. omn. Tom. I. pag. 36.*
 Edit. FOESII, Genevae, 1657. in Fol.

sertim acutorum, iudicationes, (*velut* Graeci vocant,) solutionesque varii generis haemorrhagiis perficiuntur. Ex quo simul patet, quam praecipuum huius argumenti pertractatio fructum allatura sit illis, qui in dignoscendis morborum periodis eventibusque operam navant. Quum vero sine explicata modi, quo in corpore humano sanguinis profluvia fiunt, notitia notae quoque eorundem proxime imminentium vix, ac ne vix quidem, exprimi possint: sua sponte omnis haec commentatio in *duas* discedit *partes*: quarum altera, eaque *prior*, de ipsa, qua sanguinei fluores, e corpore elabentes, contingunt, ratione breviter atque generatim exponet; altera vero *posteriorque* singulas deinde futurarum haemorrhagiarum notas speciatim persequetur. Cui qualicumque labori academico benignum propitiumque DEVM ante omnia precatus, de reliquo benevolentiam lectorum non plane defuturam spero.

CAPVT

CAPVT I.

DE MODO,

QVO SANGVINIS PROFLVIA IN COR-
PORE HVMANO FIVNT.

§. I.

Quum aperta conficere demonstratione mihi sit animus, quibusnam signis imminetia in corpore humano sanguinis profluvia declarentur Medico attento: id video laboris antea esse infumendum, quam perspicua ipsae huiusce generis notae exponi possunt explanatione, ut, quotuplices e suis canalibus erumpendi sanguis habeat rationes, brevi quadam atque recisa enodem pertractatione. Quodsi enim verum est, ut est profecto, quemadmodum primae Philosophiae, quibuslibet scientiis firmandis idoneae, doctores luculenter ostendunt, quicquid est signorum, universim sumtorum, ex ipsa cum effectarum rerum, tum efficientis sufficientisque causae cognitione, velut ex fonte, derivari oportere; quoniam omnem effectum ipsa eiusdem ratio sufficiens designat, hanc vero e contrario effectus declarat a): efficitur exinde, ut de notis, futuras haemorrhagias in corpore nostro praesignificantibus, impraesentiarum disputaturus, de ipsis

a) Conferatur Perillustis quondam Academiae nostrae Cancellarii, *Christiani L. B. a wolf Ontologia latina*, §. 961.

8 *Dissertatio inauguralis medica,*

ipsis illis rationibus, quoad quidem sensibus percipi animadvertique possunt, quae aut proxime sanguineos efficiunt fluores, aut saltem propiores has haemorrhagiarum causas producant, nonnulla iubeat praefari.

§. II.

Verum enim vero quum *haemorrhagiae* vocabulo tam apud veteres, quam apud recentiores artis medicae scriptores multae sint in varium atque alienum migrationes, eiusdemque virtus mox arctata deprehendatur, mox vero ampliata atque ducta: & lectorum interesse ratus sum, & mea, ut quae conspicua corporis nostri mutatio in praesenti commentatione haemorrhagiae voci sit subiecta, brevissime expediatur. Scilicet, quoniam protinus in evolvendis variorum singularium sanguinis florum notis insumendus est labor, ut in genere statim intelligant lectores, quid rei nunc a me expectari possit, ad definite significandum *quodcumque sanguinis profluvium* haemorrhagiae usus sum voce, ampliore adeo, aut, quod vulgo dicunt, latiore habente significationem. Namque, si Graecos consulueris, huius vocabuli auctores, veram propriamque eiusdem virtutem in declaranda copiosa atque impetuosa sanguinis fluxione esse positam, moderatioribusque sanguineis fluoribus alia passim indidnomina, facillime deprehendes *b*). Quin etiam videas,

b) Originem enim ducit ἀπό τῆς ἀμωτος καὶ ἐαυθῖνας, quod impetum & copiam erumpentis sanguinis denotat: de quo

de notis haemorrhagias praesagientibus. 9

deas, ab HIPPOCRATE eumque secutis scriptoribus saepenumero solo haemorrhagiae vocabulo sanguinis per narium vias eruptionem singulariter designari c).

§. III.

Atqui vero universa sanguinis copia, quae humanum corpus permeat, si quidem sanitas perfecta fuerit atque incorrupta, certis quibusdam atque singulariter fabricatis canalibus continetur, horumque valida vi per omnem corporis vivi partem agitur; ita tamen, ut sanguini, dum naturalem servat indolem propriisque solum se coërceri patitur vasculis, nulla exeundi e corpore naturalis pateat via d). Eorum enim tenuissimorum tubulorum, qui oscula habent aut in internis quibusdam cavis corporis locis hiantia, aut extrinsecus desinentia atque patula, genus minime a natura sanguiferum, sed lymphaticum potius seriferumque esse constitutum,

B

tum,

quo porro videantur Io. GORRAEI *Definitio. medic.* p. II. Edit. Francof. ad Moen. anno 1578. *Anutii OBSII Oeconomia Hippocratis*, pag. 8. Edit. Genev. 1662. & *Illustris Ger. van SWIETEN Commentar. in Hermannii BOERHAAVE Aphor. de cognosc. & curandis morbis*, §. 218. pag. 344. Tom. I.

c) Videtis *Claud. GALENUM in Commentar. I. in Libr. I. Epidemior. Hippocratis*, pag. 104. Class. III. Edit. septimae Iuntar. Venet. 1597.

d) Neque ipsas hic excipiendas volo menstrui profluvii in feminis vias, ut deinde plenius docebo; licet easdem multi a praeternaturalium viarum genere sejungere laborent.

tum, demonstratas apud Anatomicos Physiologos-
que est veritatis e). At vero omnis haemorrhagia,
cuiuscunque fuerit generis, in profluvio sanguinis
consistit (§. II.) conspicuo sensibusque deprehenden-
do. Unde facile apparet, in omni fluore sanguineo,
qui sub adsp̄ctum venit, semper aliquid in vasculor-
um sanguiferorum fabrica mutatum esse oportere:
quod alioquin, ipsis salvis atque non mutatis, ut di-
ctum est modo, nullum omnino est iter, quo san-
guis extillare, nedum copiose atque confertim ef-
fluere & erumpere possit.

§. IV.

Ergo dispiciendum nunc est, quatenam quo-
tuplexque in vasculorum sanguiferorum, aliorum-
ve continuo tractu cum illis cohaerentium, fabrica
contingat mutatio (§. III.), si alicubi in humano cor-
pore sanguis conspicitur quomocunque emanans.
Enimvero admodum longius anxiusque repetenda
non sunt definiendorum huius mutationis generum
argumenta. Illi enim, qui a Physiologis sanguinis
per sua vascula circumeuntis motum rationesque,
& ipsam horum canalium structuram, vim, tra-
ctumque bene sunt edocti, facili intelligent confi-
cientque mecum negotio, duo tantum esse modos,
quorum alteruter cuiuslibet haemorrhagiae, ubi-
cunque in corpore nostro exortae, auctor effector-
que semper debeat existimari. Nempe omnis hu-
iusmo-

e) Conferatur Io. Fredric. SCHREIBER in *Element. medicinae
physico-mathemat. Praemittendis, Physiologiae* Libr. II.
pag. 273. sq. Lipsiae, 1730.

de notis haemorrhagias praesagientibus. II

iusmodi sanguinea fluxio aut ex ipsis venit vasis perpetuo vehendo sanguini destinatis, aut ex alius generis oritur tubulis, sanguiferorum vasorum nexu implicitis, & contra naturae ordinem sanguineo humore perfusis.

§. V.

Si ad priorem respexeris modum (§. IV.), considerare te merito oportet, abesse omnino a ferentibus sanguinem canalibus omnibus singulisque ostiolla, extrinsecus aperta; unde fieri non potest, ut vel guttula sanguinis hinc perdatur, nisi ipsae membranae, ex quibus composita sunt vascula, quomodoocunque dehiscant. Quando vero posterioris modi habueris rationem (§. cit.), ex Physiologorum Pathologorumque demonstratis sequitur profecto, ut eiusmodi tubuli, in emissaria desinentes, diametrum nacti sint priori naturali maiorem amplioremque; quod alienum, suoque, quem vehunt, crassiolem recipiunt transmittuntque humorem. Ergo hinc facile per evidentissimos excuti potest consecutiones probatio, in definiendo cuiusvis profluvii sanguinei genere ortuque semper aut ad *diffissos divulsosque canales*, aut ad *divaricatos ampliatosque* eisdem atque continuos tubulos vel maxime esse respiciendum. Plurimum itaque nostra refert, ut porro, quibusnam rationibus hae, quas diximus modo, ipsorum vasorum adfectiones, cum naturali non convenientes ordine, accidant, variosque adeo sanguinis efficiant fluores, plane lucideque definiamus.

B 2

§. VI.

§. VI.

Haec autem, si *priorem* illam spectes *originem*, ab *hiscente vasculo* deductam (§. V.), sanguinis profluvia denuo, habita ipsius mutationis in canali quopiam factae ratione, ad *duplex* referri oportet *genus*. Ea enim, docente Anatome, fibrarum, quae in membranas collectae coniunctaeque omnium nostri corporis canalium parietes constituunt, indoles est atque natura, ut, sicubi ipsae qualicunque modo distentae atque expansae fuerint, certam quandam atque definitam vim iniuriamque, anteaquam rumpantur, perferant sustineantque. Quotiescunque ergo in vasculo quodam adeo vehementer ipsius distendantur parietes, ut inter fibras, e quarum contextu ortae sunt ambeuntes membranae, tanta saltem oriatur dilatatio, quanta globulo sanguineo sufficit transmittendo, salva tamen neque disrupta fibrarum singularum cohaesione, toties quoque sanguinis orietur profluvium, si haec vasorum mutatio aut in ambitu corporis contigerit, aut in cavis saltem internis locis, quae vias habent ad superficiem corporis pertinentes. Quem effluentis sanguinis modum veteres recentioresque Medici *diasthesis* appellarunt *f*). Quod si vero a quacunque causa & quibuslibet rationibus ipsa singularium

f) Conferendi sunt hanc in rem Celeb. Herm. BOERHAAVE in *Institut. medic.* §. DCCVII. & DCCLXXV. & in *Prælectionibus* in eadem Tom. VI. pag. 34. Anutius FOESIVS in *Oeconomia Hippocratis* pag. 95. Edit. cit. itemque Io. GORNAEVS in *Definition. medic.* pag. 107. Edit. cit.

de notis haemorrhagias praesagientibus. 13

larium fibrarum fabrica & cohaesio ita fuerit dissoluta, ut, facto inde novo quodam ostio, sanguis in adspēctum prodeat &, plerumque confertim, e corpore expellatur, huic vasorum adfectioni *diarrhoeas* nomen, latius, ut aiunt, sumtum, impertiri solet. Cuius deinde subsēciva sunt genera tria: primum, quod *diarrhoeam*, angustiori significatu notatam, dicunt, si a nimia vi atque expansione interna irruentium humorum vascula dilacerantur; alterum, si a mala atque acri contenti sanguinis indole exeduntur vasculorum parietes, quod *diarrhoeam* appellant; & tertium denique ab externa qualicumque vi ortum, *vulneris*que nomine cuius abunde satis notum g).

§. VII. At vero posteriorem illam haemorrhagiarum originem, quae in solis minimis vasculis, ut Medici loquuntur, excernentibus atque oscula habentibus locum habet (§. V.), intuenti obscurum esse non potest, quod, quaecumque hac ex causa suborta fuerint sanguinis profluvia, soli vasorum dilatationi nimiae (§. cit.) & alieni humoris in alienos canales immisioni, (quam *errorem loci* nominare solent Pathologi,) plane sint tribuenda. Hac ergo ratione ex cancellis suis erupturus sanguis primo dilatatum vasculi lymphatici atque serosi initium ingreditur, & porro, qui huic connectuntur, minores tubulos urgente quadam vi atque imperu pederentim inquit, donec ad extremos omnium horum cana-

B 3

lium

x) Vid. *Herm. BOERHAAVE* cit. loc. & reliqui citati Auctores.

lium pervenerit fines, adeoque, qua data est porta, fuerit elapsus. Atque hanc fluxionum sanguinearum generationem ortumque ab omni aevo antiquissimi aeque, ac recentes rei medicae scriptores *divasombræus* nomine expresserunt *b*); quod huiusmodi haemorrhagias nunquam omnino excitatum iri intelligebant, nisi ipsae illae fistulae sanguiferae, cum reliquis minoribus contiguis forasque patentibus, mutua velut inosculatione (quod propitiis auribus Romanis dixerim,) arctissime essent connexae.

§. VIII.

Quaecunque ergo tam externae, quam internae causae aut summam in vasculis, a sanguiferorum canalium fine usque ad ambitum corporis pertinentibus, osculoque instructis *dilatationem* inducunt, aut *dilacerationem* efficiunt, *proximae* quoque & quas Philosophi appellant, *sufficientes* omnium, quotquot in humano corpore contingunt, sanguiferorum profluviorum aestimandae erunt *rationes*; uti ex praedictis plana manifesta que conficitur consecutione. Ergo nos quoque, de modo, quo sanguinis sunt fluores, in praesenti differentes, in has pariter causas curatius inquirere oportet. Enimvero in omni cuiuscunque vasculi adfectione recte explicanda duo potissimum consideranda esse, multis & idoneis argumentis contendunt Pathologi, nimirum tam ipsius vasis qualemcunque constitutionem

b) Videatur *Herm. BOERHAAVE* libr. & loc. cit. *Io. GORRAEVS* libr. cit. pag. 35. *Anutius FOESIVS* l. c. pag. 34.

de notis haemorrhagias praesagientibus. 15

nem sive, ut Philosophorum loquendi mos est, qualitatem, quam liquoris transfuentis vim, indolem atque naturam. Quare nostra quoque interest, ne, in nimia vasorum dilatatione, aequae ac disruptio-
ne ad suas rationes exquisitae revocanda laboraturi, utriusque huius momenti animadversionem negligamus.

§. IX.

Quae ad tubulos illos exiguos universim (§. VII. VIII.), ut & maiores particulatim atque *τε-
νικῶς* (§. VI.) dilatandos distendendosque faciunt, variae admodum atque diversae causae, in ipsa cana-
lium fabrica haerentes, hae sunt: primo laxitas fi-
brarum, ex quibus parietes vasorum fabricati sunt;
tum disruptio aut dissolutio interiorum fibrarum,
& hinc robur vasculi diminutum; deinde auctum
vasculorum, liquores advehentium, & in minores
tubulos a tergo impellentium, itemque ipsius cor-
dis robur; contractio denique propria vasculi, aut
compressio externa particularis, praesertim in fini-
bus canaliculorum, quos dicunt, excretoriorum,
praesens aut proxime praegressa. Perfluentis vero
per hos tubulos humoris intuitu dilatatio vasorum
vel maxime accidere potest a nimia copia, canali-
umque plenitudine, quae *plethora* dici solet; a vi-
sciditate & spissitudine liquorum, ultimos tubulo-
rum fines vel aegre permeantium, vel penitus ob-
struentium; ab aucto humoris, vasculo compre-
hensi, ambitu, manente tamen eadem massa, quem
adfectum *rarefactionis* nomine insigniunt Pathologi;
ab

ab impetuosiore motu, per humorem a postica parte irruentem effecto; ab acri denique fluidi indole, interiores membranarum in vasculis internarum fibras erodente, ut adeo, quemadmodum praediximus, coniunctus ipsarum renifus imminuatur.

§. X.

Atqui enarratae modo (§. IX.) nimiae vasorum dilatationis causae saepe quoque numero ipsam eorundem canalium inducunt diruptionem atque dissolutionem (§. VI. VIII.). Ipsorum enim canalium fabricam si spectaveris, itidem eosdem deprehendes in lacerationem admodum proclives, si maiorum vasorum, ad minora sanguinem propellentium, vis atque robur nimium fuerint aueta atque intensa (§. IX.); aut si inaequalis particularisque vasculi contractio compressioque, vel intrinsecus insitaque ipsius canalibus vi excitata, vel alieno externoque quopiam corpore inducta fuerit, inprimis circa minimorum tubulorum fines (§. cit.). His autem disruptorum vasorum causis addi debent aut nimia debilitas *i*), aut rigiditas vasculorum insignis, prae-

i) Ne, ut saepe fit, confundantur laxitas debilitasque vasorum, haec facillimae diruptionis, illa dilatationis causa, notari vel maxime meretur, quod in laxis vasculis membranarum ambeuntium fibrae elementa habeant ita cohaerentia, ut parva vi possint ipsae fieri longiores; in debilibus contra tubulis elementa adeo parvo nisu inter se cohaereant, ut levi motu divelli dissoluique possint. Conferatur Celeb. *Hermannii* *Boerhaave Aphorismi de* *cogno-*

de notis haemorrhagias praesagientibus. 17

praesente adfluentis humoris impetu fortiori vehementiore; aut denique mollis cuiusdam partis corporis nostri violenta ad corpus quoddam durum atque acutum, hoc est, parva superficie impingens, allisio. Ex humorum vero, tubulos corporis nostri transeuntium, parte, prorsus eadem, quas exposuimus ante (§. cit.) adfectiones atque mutationes, dummodo constantes, aut etiam magnitudinis gradu eminentiores fuerint, facile ambeutes vasorum membranas quomodocunque dirumpent atque dilacerabunt.

NOTIS HAEMORRHAGIAS PRAESAGIENTIBUS §. XI.

Perlongi autem, ne dicam infiniti, esset laboris, si ad evoluendas porro nunc explicatarum singularum causarum, cum dilatationem vasorum nimiam, tum dilacerationem efficientium atque proximarum (§. IX. X.) rationes animus adiceretur. Tameñ enim non obscure intelligimus, huius quoque, si suscepta fuerit, operae in declarandis imminentium haemorrhagiarum notis aliquod futurum esse pretium; quoniam omnis Semiologia in quolibet corporis humani statu a cognitis atque investigatis singularum mutationum observando animadvertensarum causis, harumque causis porro erutis, tanquam gradibus quibusdam, ad quorumcunque signo-

cognoscend. & curand. morb. cum Illustris Ger. van SWIFTEN Commentar. §. 24. & 29. & Ioann. Freder. SCHREIBER in Element. medic. physic. mathematic. Praemittend. Libr. I. Cap. I. §. 49. & 109. Edit. cit.

signorum intelligentiam adscendit: tamen hic consistere placet, ne instituti nostri limites transgressi praecipuam, quam disputamus, materiam iusta atque necessaria fraudemus commentatione. Ergo erit lectorum, ipsarum illarum ante expositarum caussarum (§. cit.) rationes, sicubi necessum fuerit visum, porro ex accuratiorum Pathologorum repetere scriptis.

CAPVT II.

DE

NOTIS HAEMORRHAGIAS PRAESAGIENTIBVS SPECIATIM.

§. XII.

Quum praefagientem dicamus Medicum, qui ex mutationibus variis corporis humani, sensuum ope observatis & quomodocunque consideratis, certum quendam atque definitum eiusdem corporis statum colligit futurum *k*), omnis autem huius generis mutatio, e qua aliquid futuri colligendo praenoscutur, vel praesens adhuc esse debeat, vel saltem praeterita, nondum tamen praesente ipsa illa, quae praesagitur, mutatione *l*): apertissime exinde

k) Videatur *Io. Freder. SCHREIBER Libr. cit. Cap. V. §. 326. seq. pag. 125.*

l) Pone enim, adesse contrarium: praesens ergo aliquid erit, & simul adhuc futurum; quod tamen uno omnium Philosophorum consensu, per principium, quod vocant, contradictionis, aestimabitur absurdum.

de notis haemorrhagias praesagientibus. 19

inde sequitur, ut omnes singulaeque eiusmodi mutationes, quas, tanquam causas proximas, aliae novae mutationes, velut effectus, eodem paene temporis momento insequuntur, quaeque adeo sibi fere, ut Philosophi aiunt, coexistunt, ut, inquam, eiusmodi mutationes ad colligenda quaedam futura nequaquam sint idoneae. Verum enim vero quotidiana satis superque testatur experientia, si ab extrinsecus aequae, ac intrinsecus illata corpori nostro vi qualicunque alieni cuiusdam corporis duri atque acuti sanguiferorum vasculorum quaedam congeries dirupta (§. X.), vulnusque adeo exinde ortum fuerit (§. VI.), tunc eodem temporis puncto fieri sanguinis fluorem. Ergo omnium haemorrhagiarum arte factarum atque violentarum qualiacunque, si qua sunt, signa prognostica impraesentiarum minime ad nos pertinebunt, solummodo earum, quae ab ipsa interna corporis vi atque efficacia naturali producuntur, praecurrentes notas exposituros.

§. XIII.

Si, quae priori Capite recensuimus (§. IV–X.), omnium profluviorum sanguineorum causae, harumque porro rationes e Pathologorum praeceptis repetitae, paullo diligentius considerentur, istarumque singularum & omnium accurata fiat collatio: intellectu haud erit obscurum, aliud quidem earundem esse genus, quarum causae in universa corporis fabrica haerent, atque adeo ab universali quadam eiusdem mutatione adfectioneque efficiuntur;

C 2

tur;

tur; aliud vero genus in mutata illarum singularum partium fabrica, unde dein sanguis eicitur, esse situm. Atqui vero, ut supra demonstratum est (§. I.), omnes omnino causae effectuum ab ipsis dependentium significantes sunt notae. Quare hinc quoque facili efficitur negotio, *duplex notarum, haemorrhagias praesagientium*, constituendum esse genus: alterum, quod ex *caussis fluxionum sanguinearum universalibus*, illarumque caussis, recto ordine naturalique, qua semet ipsae exceperunt, serie intellectis, qualescunque in genere praesignificat haemorrhagias; alterum vero, quod ex *propriis* atque particularibus, quas dicunt, *singularium corporis nostri partium mutationibus*, ut caussis, erupturos ibidem declarat sanguinis fluores. De utroque ergo hoc genere porro disputabimus sigillatim, & quae partim praestantissimorum Semiologorum experientia constiterunt, partim rationis ope evoluta sunt, plenius persequemur.

§. XIV.

Expedituros ergo nos primo *universalium* atque imminencia sanguinis profluvia generatim indicantium *notarum* evolutionem, tantum ad illas singulariter respicere oportet causas, quae in toto quantum quantum est, corpore haerentes, tanta polent efficacitate, ut sanguinem eliminant expellantque. Quo nomine hic praecipue excitari merentur habitus corporis externus vel laxus nimis debilisve, vel rigidus (§. IX. X.), cum intensiori vaso-

rum

de notis haemorrhagias praesagientibus. 21

rum maiorum cordisque robore & contractione coniunctus (§. cit.); summa vasculorum plenitudo, praesertim in iis, quibus natura canales sanguiferos amplos capacissimosque, numero vero pauciores dedit (§. IX.); summa globulorum sanguineorum expansio, quam supra cum Medicis eorundem diximus rarefactionem (§. cit.); & maxime demum auctus vehemensque humorum motus (§. cit.). Ad quae, tanquam inde deductae notae, accedunt temperies corporis sanguineo-cholerica, aut sanguineo-melancholica; constitutio eiusdem florida, agilis, atque facile irritabilis; pulsus arteriarum plenus, durus, inaequalis, is inprimis, qui veteribus Medicis undosus vermiculansque dictus est; lotium plerumque tenue; transpiratio magis impedita parciorque; artuum gravitas stuporque frequens; notabilis respirationis difficultas saepe numero cordis palpitationem comitem nata; somnus inquietus, anxiusque insomniis turbatus; varii spastici dolores passim in corpore percepti; denique aut color universi corporis intense rubens, aut e contrario insignis cum levi quodam horrore coniunctus pallor. Quae singula phaenomena, quo magis aucta atque ingravescencia animadvertuntur, eo propius imminentem, vel eo graviolem qualiscunque partis locique declarant haemorrhagiam.

§. XV.

Quemadmodum vero quodcunque sanguinis profusivum, per priores illas generaliores notas

C 3

prae-

praesignificatum (§. XIV.), ex certis quibusdam corporis nostri locis erumpat, necesse est: ita fieri quoque non potest, quin, si effluerit sanguis, graves sufficientesque adsint rationes, quae has potius definita ex parte, neque ex alia, cruorem effundi iusserunt; quod ne in medicina quidem, uti in omnibus reliquis artibus scientiisque, aliquid sine ratione deprehenditur sufficiente. At vero cuiuslibet sanguinei floris proxima & summa causa in facta quadam fabricae corporis nostri, praesertim fistularum sanguiferarum, immutatione sita est (§. III.); omnis vero causa rei a se effectae, & vicissim effecta res causae est indicium (§. I.): ergo quoque quamlibet sanguinis fluxionem ab illius praesertim partis, qua contingit, immutata fabrica dependere, ipsasque mutationes coniunctim eo, quo semet invicem secutae sunt, ordine perspetas, effectus sui, hoc est, haemorrhagiae notas esse oportet cuiuscunque generis, hinc quoque prognosticas. Quare hoc ex fonte singularium quoque haemorrhagiarum, interna naturae vi, vitalique impetu excitatarum, singularia depromi possunt debentque signa.

§. XVI.

Accurati vero Semiologi interest porro, considerare adhuc circumspetius, utrum tam universi corporis, quam singularium partium, earum praecipue, quae emittunt sanguinem, fabrica iam ab aliis praesentibus morbis quomodocunque mutata sit,

de notis haemorrhagias praesagientibus. 23

fit, nec ne? Quodsi enim iam aliqua exinde corporis fabricae acciderit mutatio, ex Physiologorum Pathologorumque adsertis apertissime sequitur, ut & earundem partium vis varie sit mutata, ipsarumque actiones secus, ac alias ad leges naturales fieri solet, efficiantur. Atque & ad has rationes omnium morborum, cum acutorum, tum chronicorum *m*), motus, excretiones, solutionesque critice accedentes, exquisitè exigi diiudicarique debent, nisi Medicus infinitis erroribus maximisque diiudicationum difficultatibus temere se velit implicari. Ergo huius quoque rei attentionem animadversionemque exactam nos quoque non omittere decet, de instituendis singularium sanguineorum fluorum praesagii nunc sollicitos. Neque tamen id volumus, ut absolutam *crisium, in haemorrhagias desinentium*, explicationem a nobis impraesentiarum expectent lectores; quum, qui criticas mutationes qualescunque perspicue atque enodate persecuti sunt stilo, commodi idoneique existant auctores. Sola enim potiorum haemorrhagiarum singularium, naturali internoque instinctu productarum, praesagientia exposuisse signa, satis nunc erit nobis, nostroque vel maxime conveniens instituto.

§. XVII.
Per singularia ergo haemorrhagiarum genera, ut polliciti sumus (§. XVI.), ituri, ne copiosiori,

m) Conferatur *Frider. Wilh. SCHEFFLERI Dissert. de crisi in morbis acutis aequè ac chronicis contingente*, Halae, 1753.

ri, quam hae ipsae ferunt pagellae, utamur oratione, illorum solum profluviorum sanguineorum notas, quae e naturalibus praecipua atque maxime usitata esse solent, partim ex diligentissima accuratiorum Semiologorum observatione curiose indagabimus, partim ex ipsa circumspēcte eruemus ratione. Cui vero, nisi omnis doctrinae pathologicae ignarissimo, obscurum esse potest atque incognitum, inter *naturalis sanguinis fluxiones*, tam accessionum frequentia, quam effusi cruoris copia permultum ceteras antecellere *narium haemorrhagiam, haemoptysin, haemorrhoides, fluorem mulierum menstruum n), vomitum cruentum, sanguineamque mictionem?* Horum ergo singulorum, si imminuerint forte, praenoscendorum quae sint rationes, quae artes, porro ibimus demonstratum. Neque tamen nonnullarum adhuc haemorrhagiarum; praedictis his insolentius infrequentiusque accidentium, prognosticas plane omittemus significationes, sed earundem potiores brevissime & velut in transcurso, quoad per circumscriptos dissertatiunculae huius nostrae limites licebit, attingemus.

§. XVIII.

2) Sed omissum videbis *lochiorum fluorem*, qui a plerisque Pathologis iure meritoque frequentium & consuetarum haemorrhagiarum classi inseritur. Quodsi vero consideraveris, puerperam in hominum vulneratorum numero omnino esse habendam, intelliges quoque, cur lochiorum futurorum praesagia ad nostrum non pertinere institutum existimaverimus. Confer §. XII.

§. XVIII.

Sed, proposita nunc univēsa haemorrhagiarum generatim praenoscendarum ratione (§. XIII-XVII.) singula quoque commodissime poterunt recenseri. Persequamur ergo primo sanguinis e *naris* profluēti notās, frequentissimi quippe haemorrhagiarum generis, & acutis praesertim morbis saepenumero *κρίσις* salubriterque supervenientis. Cuius sanguinei floris imminentis notās veteres inprimis Medici, ante omnes vero HIPPOCRATES atque GALENVS, adeo exquisita observarunt attentione, ut non alia sit omnino, quae abfolucioribus cognoscatur praesignificationibus, haemorrhagia. Nempe generatim in quocunque morbo eandem proxime futuram sequentia declarant signa: continuus capitis dolor, velut ad nasi radicem pertinens, cervicique simul maxime molestum inferens rigorem; facies turgida & intense rubens; temporum & colli vascula tumida, inflata, vehementique pulsu distincta; aures tinnientes atque susurrantes; oculi micantes, turgidi, rubentes, atque *μυγμυγός* habentes *o*), suaque sponte frequentius illacrymantes; nares prurientes atque ad vellicationem sui irritantes; fauces interdum anginodae, quas recentiores vocant Medici, sanguineque turgidae; deglu-

o) Haec est illa oculorum adfectio, quae ipsis, sub dolore mediam bulbi partem pungente, incertos lucis splendoris & velut fulgura, vario celerique motu tremula, obicit: de qua videatur GALENVS *Libr. III. de Crisibus*, Cap. XI. pag. 143. Classis IV. Edit. cit.

deglutitio exinde reddita difficilior; praecordia angustata atque oppleta, impeditiorque spirandi facultas; hypochondria distenta & inflata; murmura intestinorum frequentia; stricta atque sicca cutis; alvus segnis atque inobsequens; lotium temue limp dumque; aestus denique sitisque perpetuo urgentes. Praeter haec quoque accedunt noctes insomnes, aut saltem insomniis turbulentis, caedes, incendia, bellum, & quid non tumultuosi offerentibus, inquietatae. Neque demum raro eiusmodi homines, sanguinem e naribus effusuri, animo sibi parum constant p).

§. XIX.

Singulariter autem huiusce haemorrhagiae (§. XVIII.) ex *arteriarum pulsu* praeiudicari potest divinarique accessio. Scilicet veteres in genere ex observatis arteriis, praecipue temporalibus, magno, duro, validoque & inaequali ictu tangentium manus pulsantibus, nares sanguinem stillaturas praedixerunt

p) Ut paginarum spatio parcereamus, singulorum hic expositorum signorum auctores seorsim atque singulatim hic subicere displicuit. Sed evolvant harum rerum curiosi lectores HIPPOCRATIS atque GALENI Semiotica scripta, usque conferant, praeter CELSI hanc in rem monita, ex recentioribus Prosperum ALPINUM in Libro VI. Cap. XIII. de praesagienda vita & morte aegrotantium pag. 597. sq. Edit. Francof. 1601. Io. Baptistam DONATIVUM in *Rei medicae studio, Stipendio II.* Cap. XXXVI. pag. 127. sq. Edit. Francof. 1591. & passim Io. Conrad. BARCHYSEN in *Collectis medicinae practicae generalis*, Amstelod. 1715.

de notis haemorrhagias praesagientibus. 27

xerunt q). Horum vero industriam in observando adhibitam longe superavit doctus quidam Hispanus Medicus, *Antequerae*, quam latine *Singiliam* sive *Anticariam* appellant, in Granatensi regno sitae, medicinam faciens, nomine *Franciscus SOLANVS de LVQVE*; quippe qui longa plurium annorum observatione ad adeo certas definitasque leges certissimam futurae narium haemorrhagiae divinationem redegit, ut etiam, plane supra audientium fidem, ipsius accessionis tempus ad quatuor pluresve dies potuerit praesignificare r). Cuius observationis veritatem deinde plures tam Hispani, quam exteri Medici, compluribus factis huius rei experimentis luculenter confirmatam dederunt. Parum ergo le-

D 2 storibus

q) Conferantur auctores not. p) iam a nobis excitati.

r) Ipse quidem auctor exposuit has in libro, quem *Lapidem lydium* inscripsit, in Hispania edito, cuius deinde compendium ibidem in lucem dedit alius Hispanus, *Emanuel GVTIERREZ de LOS RIOS*. Sed eadem praecepta postea eruditissimus quidam Anglus, *Jacobus NIBELL*, ab ipso *SOLANO* horum praefagiorum rationes coram edoctus, anglico sermone plane atque perspicue exposuit, publicique fecit iuris Londini anno 1741. Qui libellus, ut communioribus Medicorum usibus esset accommodatior, tandem opera *Wilhelmi NOORTWYK* latine prodiit, sequenti signatus inscriptione: *Novae raraeque observationes circa variarum crifum praedictionem ex pulsu, nullo habito respectu ad signa critica antiquorum; addita sunt monita quaedam generalia de natura crifum.* Amstelodami, 1746. Nuperrime quoque, nisi fallimur, Vindobonae & Venetiis hic libellus typis recusus est.

Et oribus nostris satisfacturi nobismet ipsi videmur, nisi universas horum praesagiorum rationes hoc, cui maxime conveniunt, loco summam re-
 censeamus.

§. XX.

Scilicet exercitatissimus hic vates (§. XIX.) generatim *pulsus* antiquorum *dicrotum*, quem Latini Medici *bis ferientem* dixerunt *s*), absolutum certissime accessurae narium haemorrhagiae testem indicemque aestimavit. Sed, ut adhuc magis definite ipsius testimonio inniti possit Medicus, sequentia singulariter observari iubet SOLANVS. Huius generis pulsus, quovis circiter tricesimo arteriae pulsantis ictu observabilis, intra quatuor dies sanguine perfusum iri denunciat; tertio vero die, si quolibet decimo sexto pulsu fuerit deprehensus. Idem intra duo dies futurum sanguinis e naribus fluorem praedicat, si ad octavum quemlibet pulsus accesserit. Quovis vero quarto, tertio, secundo arteriae ictu rediens pulsus dicrotus, viginti quatuor horarum spatium nases ominatur *ἀπορροιαίους*. Denique si maxima celeritate arteria tangenti digito bis impresserit pulsationis sensum, secundusque ictus primum subito exceperit, temporis momento efflucturus iudicatur sanguis. In genere, quo brevioribus pulsuum periodis redit dicrotus, eo

d) Legi de huius pulsus genere potest CALENVS de *different. pulsuum*, in Libr. I. Cap. XVII. pag. 50. Class. IV. Edit. cit.

de notis haemorrhagias praesagientibus. 29

eo propius instantem praesignificabit narium haemorrhagiam *t*).

§. XXI.

Neque vero hoc tam mirabile divinationis medicae genus satis esse visum est SOLANO, quin exinde quoque sanguinis per narium meatus exituri copiam iudicando praefinire idem sit ausus. Crebrioribus enim observationibus intellexit, ex ipso vigore, quo altera vice arteria sub pulsu dicrotomizat, primi ictus imperui accurate collato, exacte definiteque praenosci posse copiam sanguinis efflucturi. Arteria enim, secunda vice tangentis Medici digitum minori feriens temporis momento, quam priori factum fuerat ictu, parcam pollicetur haemorrhagiam: contraria vero conditio largam atque copiosam. Aequalis vero vigoris pulsationes intra mediocritatis limites sanguinis fluorem contentum iri declarant. Verum enim vero sanguine semel emissio si eiusdem indolis pulsu arteria micare perrexerit, aut inceperit denuo, ad easdem, quae nunc expositae sunt, rationes sanguinis per nares fluxio omnino erit expectanda. Denique etiam, auctore eodem SOLANO, frequentis fuit observationis, quum in altero carpo evidentius fortiusque pulsantem arteriam deprehendit explorator Medicus, plerumque ex eiusdem lateris nare postea maiori copia sanguinem esse effusum *u*).

D 3

§. XXII.

- v*) Conferatur Liber Solaniarum praedictionum not. *v*) citatus, pag. 1. sq. Edit. Amstelodamens. latinae ibidem citat.
u) Videatur idem liber pag. 3. sq.

Sed supersunt aliqua singularia venturae *narium haemorrhagiae* praefagia, in febribus haud temere negligenda. Nempe in leviori atque non funesta febre generatim a visus imbecillitate subito oborta, & vibrante velut splendore oculis obiecto, a praecordiorum distensione, obscuroque ventriculi dolore, sanguinis e naribus fluorem, praesertim in iuvenibus, praedici, passim adfirmat HIPPOCRATES x). Idem in intermittentibus febribus tremulas manus ad haemorrhagiae narium futurae notas refert y). Quae sit autem eiusdem profluvii sanguinei praesignificatio in continuis acutisque febribus, summam eleganti, ut solebat, stilo consignavit CELSVS: *Ante febres, inquietus z), si caput grave est, aut ex somno oculi caligant, aut frequentia sternutamenta sunt, circa caput aliquis pituitae impetus timeri potest; si sanguis aut calor abundat, proximum est, ut aliqua parte (capitis) profluvium sanguinis fiat.* Alias quasdam huius criticae solutionis, ad has febres accessurae, notas definiit Celsus. Namque eos, qui, dum inhorruerunt, critico sudore perfunduntur, & redeunte horrore, postridie admodum pervigiles sunt, narium haemorrhagiam iu-

x) In *Libro Praenotion. & de morbis popularibus* Libr. I. Sect. II. §. 7. & *Praedictor.* Libr. II. §. 29. Edit. Opp. cit.

y) In *Libro de ratione victus in morbis acutis*, Sect. IV. pag. 385. Edit. cit.

z) *Libr. II. Cap. VII.* pag. 58. Edit. Almeloveen. Lugd. Bat. 1746.

de notis haemorrhagias praefagientibus. 31

bet expectare a). Eodem sanguinis fluxu se levatum iri, illos quoque sperare oportet, qui cum capitis gravitate, distentisque praecordiis, & perturbata oculorum acie surdaltri evadunt b). Ancipitis autem, eodem auctore, est praefagii, si in febre ardente aures tinniverint, hebetioresque facti fuerint oculi, gravitatisque ad nares sensus accesserit, aut minime spontaneae lacrymae effusae fuerint; siquidem exinde aut mentis emotio, aut sanguinis e naribus profluvium praefagitur c).

§. XXIII.

Venitur nunc ad illam satis ominosam sanguinis eiectionem, quae fit ex *pulmonibus*, vulgo *Haemoptysin* dictam (§. XVII.), ex singularibus quibusdam propriisque indiciis praenoscendam. Cuius ex praecedentibus quibusdam notis accurate praefigandae mireris adeo incuriosos, ne dicam negligentes fuisse veteres illos ceteroquin perspicacissimos Semiologos, ut dignoscendi solum praesentis huius profluvii sanguinei, praefagiendorumque inde accidentium malorum signa stilo notasse haberint satis. Verum enim vero in tam frequenti, tamque formidoloso malo fieri non potuit, ut ipsae illae,

a) HIPPOCRATES in *Coac. Praenot.* §. 24. pag. 120. Sect. II. & in *Praedict.* Libr. I. §. 149. pag. 80. Sect. eiusd.

b) *Idem* in *Coac. Praenot.* §. 195. pag. 149. & in *Praedict.* Libr. I. §. 147. pag. 80.

c) *Idem* in *Coac. Praenot.* §. 194. *Praedict.* Libr. I. §. 18. & *de morbis popularibus* Libr. I. Status III. §. 6. pag. 956. Sect. VII.

lae, quae tanquam signa antecedunt, varii generis adfectiones recentiorum Medicorum effugerent animadversionem. Inde ergo compertum habemus, generatim iisdem, quibus puerili aetate nares sanguinem frequentius destillarunt, aut puellis tardantes cessantesve menses habentibus, praesertim si accesserit habitus corporis gracilis, temperamentum sanguineo-melancholicum, cholericum-melancholicum, vel cholericum-sanguineum, pectus paullo depressius angustiusque, abdomen a vita sedentaria, vestitu, &c. nimis constrictum atque coarctatum, & aëris denique subtilior temperies, iis, inquam, omnibus singulisque facillime potissimumque pulmones in sanguinis dissolvi eiectionem.

§. XXIV.

Propius vero imminentis haemoptyses (§. XXIII.) indicia sunt insignes extremarum corporis nostri partium constrictiones, rigores, ut etiam pili horreant, pallores, sanguinem ad interiora propellentes, spirandi angustia, anxiae pectoris oppletioni, ut Medici loquuntur, iunctae, dolores thoracis, scapularum, hypochondriorumque spastici, alique pulmonum subito & velut punctim illati, gravis atque temulenta capitis adfectio, ventriculi & reliquarum, quas primas vocamus, viarum distensiones, tussis parva, sicca, sonora atque clangorem edens *d*). Tandem, quum proxime instat sanguinis eruptio, profun-

d) Conferatur Io. Guillelmi BAYMERI *Dissert. inauguralis de Haemoptoe*, §. L-LX. Halae, 1748.

profundior in pectore renisus & pruriginosa in universo asperae arteriae tractu percipitur titillatio. Singulariter autem in puellis, quae ob menses suppressos sanguinem reiciebant, aliquoties ante haemopyseos accessionem peculiarem quendam nauseosum, neque alias in ipsis observabilem, ore emitti odorem deprehendi.

§. XXV.

Quod ex vasis ad *anum* positis sanguinis fit profluviu[m], *αιμορροϊδα* Graeci nominant (§. XVII.), non tantum sanitatis tuendae, sed & variorum morborum utriusque tam acuti, quam chronici generis, solvendorum causa, a natura saepenumero excitatum, multis omnino iisque satis luculentis indicii praenunciatur. Cui enim non dicta sunt in Medicorum scholis multum celebrata molimina haemorrhoidalia? Atqui haec ipsa, quum sanguineum hunc fluorem efficere conentur, quodammodo ut causae huiusce haemorrhagiae sunt existimanda, adeoque etiam inter signa eandem praesagientia locum merentur (§. I.). In genere autem HIPPOCRATES atque GALENVS dolentes lumbos, qui coniunctos habent oris ventriculi, hoc est, cardialgicos dolores, futurarum haemorrhoidum testes aestimarunt e). Neque temere doctiores quidam Arabum Medici continuum & fere intolerabilem ani

E
pruri-

e) Vid. HIPPOCRATES *Praedict.* Libr. I. §. 130. & *Coac. Prae-*
not. §. 312. Edit. cit. & GALENVS in *Comment. III. in Libr. I.*
HIPPOCRATIS pag. 185. Classis IV. Edit. cit.

prurimum, nisi forte ab ascaridibus excitatus sit, futuram haemorrhoidalem indicare fluxionem, adferarunt *f*).

§. XXVI.

Inprimis vero *nifus* istos *haemorrhoidales*, efflueturum ex ani vasculis sanguinem praenunciantes (§. XXV.), in aegrotis hoc, quicquid est mali, patientibus declarant frequentes & *τοπικαί* sanguinis congestiones, doloresque tendentes, spastici, vellitantes, colicique, omnibus atque singulis istis partibus, quae venae portarum quomocumque connectuntur, maxime infesti. Cuius rei intuitu ventriculus atque intestina, hepar, lien, mesenterium, viscera lotio separando adseruandoque destinata, & in feminis uterus, itemque hypochondria, lumbi, sacrumque, quod appellant, os vehementi plerumque adficiuntur cruciatu. Interdum quoque aegroti in ima intestini recti parte velut durum quendam nucleum infixum sentiunt, difficiliorem huius singularis profluvii sanguinei successum exinde praecipientes cognitione. Rariori quoque, neque tamen plane insolenti sit exemplo, ut febres synochae aliaeque inflammatoriae haemorrhoidali adventitio solvantur fluore; cuius imminentis omina, praeter haec tenus recensita, esse solent intensior per spinae dorsalis tractum observabilis aestus, urina parce & sine coctione, quam Medici nominant, emissã, alvus inobsequens, & partium denique extremarum contractio-

f) RHASIS ad *Almansorem* Libr. IV. Cap. VIII. & HALY *Theoric.* Libr. X. Cap. III.

strictiones, rigoresque cum pilorum horroribus
coniuncti, per vices accedentes.

§. XXVII.

Quibus vero signis adfuturus *sanguineus muliebrum fluor menstruus* (§. XVII.) percipi possit atque praenosci, paucis generatim declarat HIPPOCRATES: *aurium sonitus*, dicens g), *fluxus sanguineos indicat & muliebria eruptura*, veluti etiam, si ad *spinam iunctim aestus sequatur*. Enimvero puellarum nuper demum prima catamenia passarum, mollicularum tenerarumque, & sensibili irritabilique corpore praeditarum, ac feminarum, saepius iam ex muliebribus purgatarum, robustiorum firmiorumque status non est idem. Quippe has sanguis, per pudenda loca exiturus, saepenumero nullis plane variorum adfectuum turbis praegressis infestat: illis vero contra haud raro plurima atque gravia mala, dum sanguis profluvium minatur, incumbunt. Antequam enim sanguis erumpit, ipsis horrores accidunt, & lassitudines, & capitis gravitates & colli dolores b). Aliis oculi rubent, turgent, & lacrymas stillant; aliis faciei color pallidus fit, & tantum non luridus, aliis e contrario solito fit rubicundior; spiritus anguste difficulterque ducitur; mammae

E 2

intu-

g) In *Coacis Praenotion*. Conferatur Excellentissimi Io. Ernst. HEBENSTREIT *Programma de haemorrhagiis criticis*, pag. II. not. n) Lips. 1749.

b) Videbis Iodoci LOMMII *Observation. medicinal.* pag. 273. Edit. Francofurt. & Lips. 1688.

intumescunt & velut nodosae evadunt. Accedunt tensiones, pressiones, motusque in abdomine, praecipue in uteri sinusque pudendi regione, cardialgici, colici, spastici, torminosi, immo interdum convellentes. Quin etiam percipias in quibusdam puellis iuvenibus atque succulentis periodicum oris foetorem & per paucos tantum dies observabilem, maxime instantia catamenia praesagientem i); quod signum iam veteris fuisse observationis, illa antiqui Poëtae innuere videntur, dicentis k):

*Os olet, impuram noli tractare puellam,
A lecto surgas ne sanguinolentus amator.*

§. XXVIII.

Quod vero rarius apud nos versus septentrionem magis fitos, frequentius apud illos, qui meridiem propius spectant, fieri solet, ut emissio per uteri meatus sanguine febres in feminis iudicentur atque solvantur, non sine singularibus quibusdam indiciis *πεόδομοις* contingit. Tametsi enim in his quoque eadem ipsae adesse deprehenduntur notae, quae generatim futuros praenunciant menses (§. XXVII.): adiecit tamen iisdem HIPPOCRATES l) tensiones, aestus, ardoresque partium ad dorfi

- i) De quo phaenomeno conferendae sunt *Illustris Praesidis Dissert. de ore, ut signo*, §. VIII. Halae, 1752. & *Dissert. de olfactus ad capienda signa usu*, §. XX. Ibid. eodem anno.
- k) In *Anthologia variorum epigrammatum*.
- l) Cuius & CALENI praedictiones huc spectantes coniungimus

de notis haemorrhagias praesagientibus. 37

dorsi spinam sitarum, itemque cervicis dolores & insignem universi corporis lassitudinem; a quibus idem proditura muliebria profluvia portendi atque praesignificari adseverat. Quibus vero signis haud incongrue ea debent adiungi, quae paullo ante (§. XXVI.) de haemorrhoidum febribus supervenientium notis prognosticis a nobis disputata sunt.

§. XXIX.

Superfunt infrequentiora quaedam prioribus haemorrhagiarum genera, *vomitus* atque *mictus cruenti* (§. XVII.), ex singularibus, quas habent, notis praenoscenda. Quippe *vomitu* reiectum iri sanguinem praesagiunt ipsa praecordia, quo propius instat vomitus, eo magis angustata, tensa atque pressa, cum suspiriis alte tractis; quae statim subsequuntur spasticae hypochondrii sinistri coarctationes intervallatae, vertigines, cardialgiae, animi defectio- nes, nec raro deliramenta. Tum succedit intolerabilis paene nausea, vehementissimi ad vomendum conatus mater, quae demum in instanti temporis momento sanguinis reiectionem nunciat futuram. Inter haec siccus suppressusque est venter, & lotii quoque mingitur parva atque cruda portio. Ut eiusdem impeditiorem difficilioremque emissionem, saepius his sub adfectibus adventitiam, aliaque, huic quoque malo supervenientia, generalia haemorrhagiarum

E 3

Sim exhibuit Prosper ALPINUS in *Libr. de praesagienda vita & morte aegrotantium*, Libr. VI. Cap. XIV. pag. 610. seq. Edit. supra iam citat.

giarum futurarum signa, quorum iam supra luculenta facta est mentio (§. XIV. XV.), taceamus.

§. XXX.

Tandem, quae imminentem sanguinis e vesica fluorem declarant, expedienda sunt signa (§. XVII.). Quandoquidem vero, ut Pathologi docent, admodum diversa cruenti miētus est origo; dum alius quidem est spontaneus, alius vero violentus, atque vel a calculo asperiore, vel a venere nimia, vel a calidioribus acrioribusque diureticis, vel ab externa quoque qualicunque iniuria inductus: facile exinde colligi potest, si priori Capite disputata conferantur, utriusque generis diversa quoque fore praesagia. Atque quod ad illam, qua sponte mingitur sanguis, adfectionem attinet, plerumque illa inordinatos fluxus, aut saltem conatus haemorrhoidales habet duces atque praenuncios, cum doloribus quibusdam exiguis spasticis, lumbos, inguina & peten occupantibus, alvi segnitie, universique corporis torpore complicatos; saepe tamen numero sine his quoque incommodis velut tacite accedit. Qui autem violentis a causis e vesica fertur sanguis, praesagitur atque praesignificatur ab eiusdem generis doloribus, sed longe gravioribus acerbioribusque; qui, si cruor simul adfuerit intra vesicam concretus atque grumofus, comites habere solent animae deliquium, spirationem exiguam, pulsus articularum obscurum, parvum, frequentemque, sudorem frigidum, insignem nauseam, animi abiectio-

nem,

de notis haemorrhagias praefagientibus. 39

nem, corporis imbecillitatem, pallorem, extremarumque partium horrorem *m*).

§. XXXI.

Atque hic, expositis nunc notis potiora haemorrhagarum genera praefagientibus (§. XVIII-XXX.), dicendorum finis fieri potuisset, nisi adhuc *insolentiorum* quorundam *profluviorum sanguineorum*, naturali internoque corporis impetu excitatorum, praesignificantia indicia leviter & quasi praetereuntes attingere vellemus. Quorum quum infinitus omnino est numerus, aliquot tantummodo exempla, quae ipsi cognovimus observando, adiciemus. Catamenia insolitis saepe numero elabi meatibus, notum est, quam quod notissimum. Cuius generis menstruum fluorem hic loci in virgine octo-decim annorum animadvertimus, quovis mense vertente ex fissis digitorum apicibus copiose destillantem: cuius mox futuram accessionem paucis diebus ante admodum acerbi brachiorum rhevmatismi & ipse levis quidam digitorum tumor ruborque, cum pruritu & torpore coniunctus, singulis mensibus indicabant. Aliam novimus feminam, duo & triginta annos natam, cui, quum prima vice ventrem ferret, prioribus graviditatis mensibus bis per mammarum papillas menstruus profluxit sanguis, qui paullo ante has ipsas partes multum turgidas, extensas, & ad levissimum tactum valde dolentes effecerat,

m) Videfis *Iodoc. LOMMII Observat. medicinal.* pag. 248. Edit. cit.

fecerat, adeoque sui adventus impresserat praesentionem. Finem denique huic dissertationi nostrae imponat exemplum viri cuiusdam quinquagenarii, olim superfluo sanguine per ani vascula singulis paene mensibus liberati, nunc vero circiter duobus abhinc annis hoc naturae beneficio, nescio quibus de causis, orbat: ex quo tempore ipsi venosi in dextro pede canales hinc inde plurimum intumuerunt, copiososque effecerunt varices, qui saepenumero, post excitatos aliquot dierum spatio vehementissimos dolores rheumaticos arthriticosque, tandem rupti atque hiantes sanguinem lentum nigricantemque plorant. Unde ipse, quotiescunque his laborare cruciatibus incipit, toties de futuro isto singulari sanguinis profluvio certus est. Cuius generis notarum, insolentes haemorrhagias praesagientium, plura specimina facile ex iis repeti poterunt scriptoribus, qui generatim varias morborum historias, accurata observatione cognitatas, stilo consignarunt. Quare ad eorundem scripra benevolos lectores remissos, ipsisque nos, praesentesque nostros conatus literarios de meliori volumus commendatos.

T A N T V M.

01 A 6530

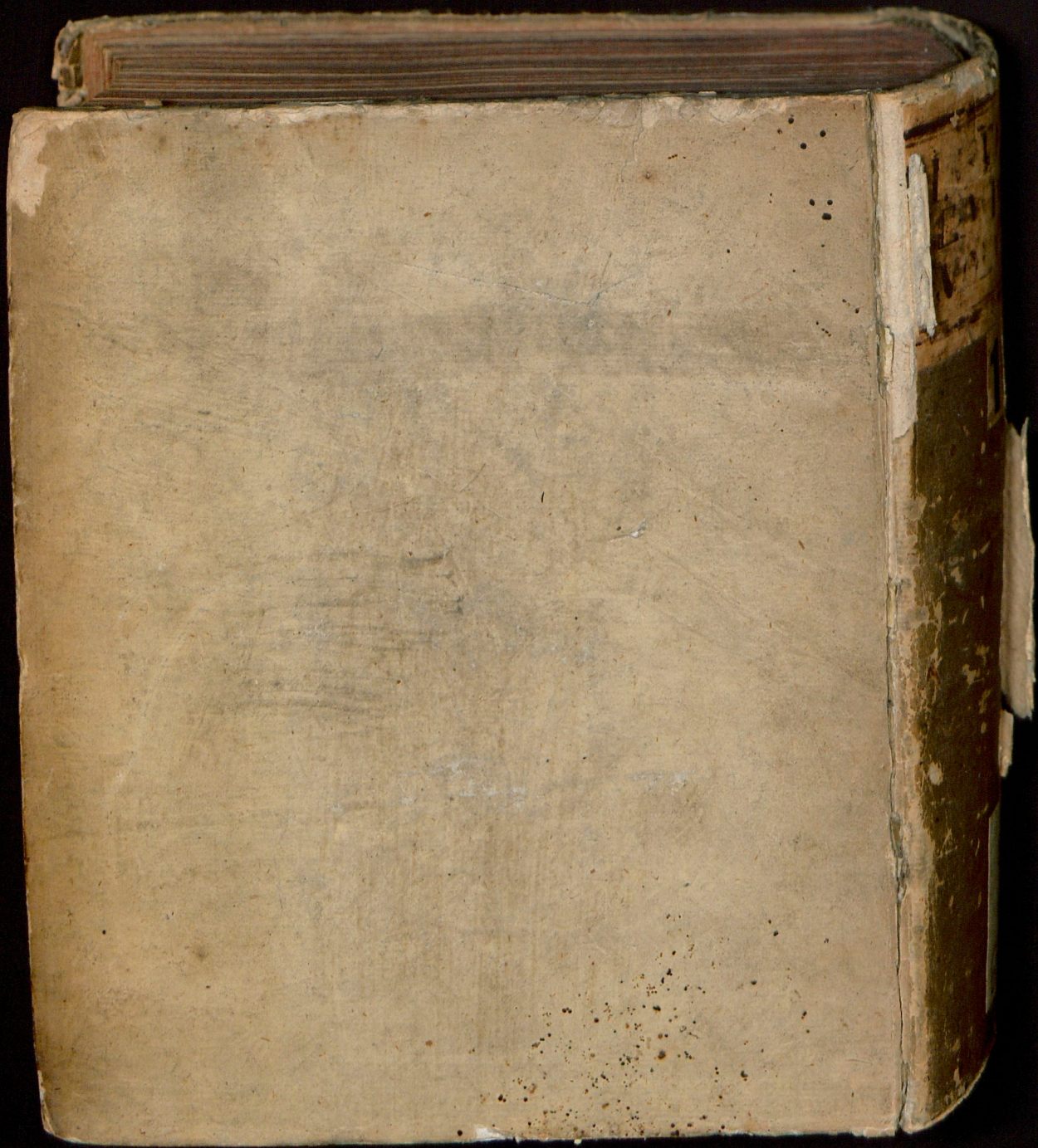
ULB Halle
002 928 71X

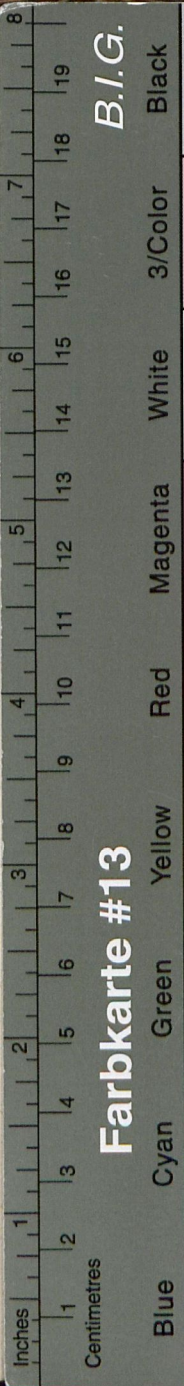
3

Wolke 12

TATIO INAUGVRALIS MEDICA
 DE
NOTIS
MORRHAGIAS
MESAGIENTIBVS

QVAM
 DIVINI NVMINIS AVSPICIIS
 ET
 MEDICORVM ORDINIS CONSENSV
PRAESIDE
 I, EXCELLENTISSIMO ET EXPERIENTISSIMO
REA ELIA BÜCHNERO
 LI ROMANI IMPERII NOBILI,
 O PRVSSIAE REGI A CONSILII INTIMIS,
 OSOPHIAE NATVRALIS PROFESS. PVBL. ORDINARIO,
 S ACADEM. NATVR. CVRIOSOR. PRAESIDE
 ET COMITE PALAT. CAESAREO,

GRADV DOCTORIS
 MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
 GITIMO MODO IMPETRANDIS,
 D. XXV. IVNII A. S. R. clc1ccclv.
 MA REGIA FRIDERICIANA
 PVBLICE DEFENDET
 AVCTOR
ES CONRADVS LÜTGERT
 VENSBERGA-GVESTPHALVS.
 MAGDESVRG. LITTERIS HENDELIANIS.

